

ЙОГО СТРИМКЕ ЗРОСТАННЯ ПЕРЕКОНЛИВО ВРАЖАЛО ВСІХ

Л.Л. Шимон

Ужгородський національний університет, 88000, Ужгород, вул. Волошина 54
E-mail: mal@univ.uzhgorod.ua

Доля мене звела з такою неординарною особистістю, яким був Володимир Юлійович Сливка, відразу після закінчення ним Виноградівського політехнічного технікуму в далекому 1961 році. На прохання його тітки – дружини відомого педагога і художника Закарпаття Василя Васильовича Бурча, я погодився перевірити Володіні знання з фізики перед вступними випробуваннями на фізичний факультет УжДУ. Хоч репетиторство в ті часи суворо заборонялося, я не міг відмовити бувшим директору школи та моєму класному керівнику Олені Іванівні Сливці (дівоче прізвище) в Іршавській середній школі, яку я закінчив у 1952 році. Ми провели одне заняття, оскільки не було потреби на більше – Володя прекрасно володів матеріалом з фізики. В зв'язку з цим я вважав за потрібне звернути увагу тільки на кілька вузлових питань. Серед таких я розтлумачив йому природу і властивості рентгенівських променів. Сталося так, що саме так і було сформульовано одне з питань екзаменаційного білету, який достався Сливці В.Ю. на усному екзамені. Згодом доцент Жукова Є.Л. розповідала, що її як екзаменатора з-поміж абітурієнтів вразив своїми знаннями білявий хлопчик з Виноградова, який розповів про рентгенівські промені на рівні знань третьокурсника.

Володимира Сливку в день проведеного вдома заняття ми з дружиною запам'ятали високим худощавим юнаком з особливо розумним поглядом. До того ще у світлій сорочці з комірцем-косовороткою виглядав дуже симпатичним. Так і сталося, як я промовив: “З цього хлопця може вийти велика Людина”. Така думка була небезпідставною.

Роки навчання Сливки В.Ю. в університеті (1960-1965) співпали з тим періодом, коли вже наукова думка в СРСР визнала разючі досягнення фізичної науки в Ужгороді за 10-15 років розвитку з нульового рівня (1950 рік) [1]. Вже діяли випускаючі кафедри ядерної фізики (з 1953 р.), оптики (з 1957 р.), теоретичної фізики (з 1959 р.), фізики напівпровідників (з 1963 р.), станція спостереження за штучними небесними тілами (з 1957 року). Були створені всі передумови для відкриття першої в УжДУ Проблемної науководослідної лабораторії фізики електронних зіткнень (з 1965 р.). Були уже чітко сформованими два глобальні напрямки наукових досліджень: перший – з фізики атома і ядра, другий – з фізики твердого тіла. Саме ці два напрямки привели згодом до створення всесвітньо відомих фізичних шкіл Запісочного І.П. і Чепура Д.В. Для студентів-фізиків привабливими і романтичними були спостереження за супутниками Землі. А вже на Ужгородській станції спостережень вперше в Радянському Союзі, як і ленинградськими спостерігачами, 6-го жовтня 1957 року був візуально зафіксований перший рукотворний супутник Землі. В цих умовах Сливка В.Ю. без вагань обирає спеціалізацію на кафедрі фізики напівпровідників, стає впевнено на стежку дослідника під науковим керівництвом Чепура Д.В. З тих пір відносно коротке творче життя Дмитра Венедиктовича стало прикладом постійного наслідування. Перед заслугами вчителя Сливки В.Ю. схиляють голови не тільки його численні учні, але і всі нащадки, причетні до становлення історії Ужгородського університету. Характерною рисою Чепура Д.В. було і те, що зростаючи як науковець

і організатор, активно сприяв становленню молодих талановитих людей.

Ми постійно з інтересом слідкували за стрімким зростанням Сливки В.Ю., як педагога, науковця, організатора і адміністратора, громадського діяча. Воно переконливо вражало всіх.

Особливо динамічною виглядає хронологія процесу розкриття багатогранного таланту Сливки В.Ю. [2]. Відразу після закінчення університету в 1965 році вступає в аспірантуру. За три роки завершує обсяг експериментальних досліджень, а в 1970 році молодий дослідник у 27-річному віці здобуває ступінь кандидата фізико-математичних наук. Трудова діяльність розпочалася з 15 грудня 1968 року з посади асистента, з 21 лютого 1970 року – він старший викладач, а уже з березня цього ж року працює доцентом. До тридцятирічного ювілею 1 квітня 1974 року йому присвоєно звання доцента.

З відкриттям у 1972 році Проблемної науково-дослідної лабораторії синтезу і комплексних досліджень властивостей нових напівпровідників складної сполуки під керівництвом професора Чепура Д.В. на посаду завідувача лабораторії вибір випав саме на молодого викладача і науковця Сливку В.Ю. (з 14 березня 1973 р.), хоча на кафедрі фізики напівпровідників вже працювала згуртована когорта талановитих старших за віком, але молодих ще в той час колег – Микола Довгошей, Юрій Попик, Василь Бенца, Антон Фантич, Іван Туряниця та інші. За відносно короткий проміжок часу у 1982 році він став наймолодшим 39-річним доктором наук Ужгородського державного університету.

Далі більше. Після смерті свого вчителя і наставника Сливка В.Ю. безальтернативно обирається 31 жовтня 1983 року у сорокарічному віці завідувачем кафедри фізики напівпровідників. Треба було володіти неабиякою мужністю, щоб погодитися керувати найбільшою в університеті кафедрою з Проблемною лабораторією, колектив якої складав більше 120 чоловік. У квітні 1985 року йому присвоєно вчене звання професора.

Сливка В.Ю. не тільки закріпив надбання, здобуті під керівництвом Чепура Д.В., але й зумів поглибити і розширити важливіші напрямки діяльності кафедри. Набутий досвід і стиль роботи, запозичені у Чепура Д.В. (ректора УжДУ 1962-1977 років) не могли бути непоміченими керівництвом УжДУ і у Міністерстві вищої і середньої освіти УРСР. З 10 квітня 1986 року його призначають проректором з наукової роботи, а з 13 квітня 1988 року працює ректором університету в результаті одностайного обрання на Вченій раді УжДУ. Я горджуся тим, що саме мені випала велика честь представляти членам Вченої ради університету майбутнього ректора в особі Сливки В.Ю. Таким чином, Володимир Юлійович Сливка у свої 45 років стає восьмим і наймолодшим ректором як в історії УжДУ, так і серед тогочасних ректорів вузів України.

З тих пір наші службові функціональні обов'язки виконувалися в тісному контакті, оскільки мене обрав трудовий колектив деканом на два місяці раніше (28 лютого 1988 року). Як декан я був підпорядкований ректорату, а Сливка В.Ю., як завідувач кафедри, виконував розпорядження декана. За весь період сумісної діяльності він ні разу не підвищив на мене голос. Але і я не зловживав цим, завжди відносився з повагою до посади ректора і до особи, яка займала цю посаду. В присутності інших ми завжди зверталися один до одного на Ви. Були і кумедні випадки. Одного разу з усією строгістю почав мене відчитувати за те, що подвір'я навчального корпусу фізичного факультету захаращене непотрібними речами, не прибране сміття. Я теж цілком толерантно відповів, що: по-перше, комендант вже тривалий час хворіє, а про заміну АГЧ не потурбувалося; по-друге, в тому ж корпусі розташований ще один – біологічний факультет, який теж має свого декана; по-третє, кожний з завідувачів трьох кафедр фізфаку знає, за яку ділянку, прилеглої до корпусу території, несе традиційно відповідальність! Після нетривалої мовчанки лагідно сказав: "Іди, будь ласка, працюй!" Вранці на другий день я поклав перед ним

розпорядження по деканату, в якому було розписано, що які роботи треба виконати кафедрам (в тому числі і кафедрі фізики напівпровідників). Прочитавши розпорядження, спокійно відсунув папір і ми почали вирішувати інші питання. Коли я після цього відразу з ректорату прийшов на факультет, мене при вході вже чекали завідувачі лабораторіями всіх кафедр, а не тільки його кафедри фізики напівпровідників.

Займаючи відповідальну посаду ректора, Сливка В.Ю. приділяє і далі багато уваги розвитку наукових досліджень на факультеті, посиленню зв'язків наукової роботи з вдосконаленням навчального процесу. Зокрема, кафедра фізики напівпровідників стала ініціатором відкриття нових спеціальностей (поруч з діючою “Фізика”) – “Фізика і технологія матеріалів і компонентів електронної техніки” (з 1988 року) та “Наукоємні фізичні технології” (з 1995 року), які в зв'язку з введенням нового переліку спеціальностей (1998 рік) трансформувалися в “Фізичну та біомедичну електроніку” і “Прикладну фізику” [3]. Ці нововведення змінили обличчя факультету, оскільки підготовка бакалаврів, спеціалістів та магістрів стали здійснюватися по трьох напрямках: “Фізика”, “Електроніка” і “Прикладна фізика”. Наукові досягнення керованої ним кафедри і Проблемної лабораторії здобували високої оцінки на багатьох міжнародних конференціях та різного роду виставках. В 1989 р. авторський колектив вихованців та працівників кафедри фізики напівпровідників на чолі з Сливкою В.Ю. був удостоєний вперше в історії УЖДУ Державної премії України в галузі науки і техніки.

З 1991 року на базі Проблемної лабораторії, кафедри твердотільної електроніки та від хімічного факультету кафедри твердого тіла та напівпровідників створено науково-дослідний Інститут фізики та хімії твердого тіла (ІФХТТ). Науково-дослідна робота з фізики напівпровідників під керівництвом Сливки В.Ю. стала більш багатогранною, з відповідним роз-

галуженням у багатьох напрямках науки і техніки.

З 1993 року В.Ю.Сливка і я разом стали академіками АН вищої школи України, а з 1996 року – “Соросівськими професорами”.

Незважаючи на зайнятість адміністративною та громадською роботою Сливка В.Ю. був продуктивним вченим. Він став автором понад 250 наукових праць, п'яти монографій, багатьох авторських свідоцтв на винаходи, учасником і організатором наукових конференцій, виставок досягнень наукових досліджень найвищого рівня. Він був членом Ради Західного наукового центру АН України, редколегій відомих наукових журналів, головою спеціалізованої ради по захисту кандидатських дисертацій на фізичному факультеті УжНУ від дня її відкриття в 1986 році. Підготував 16 кандидатів та 5 докторів наук.

Адміністративна та громадська діяльності Сливки В.Ю. вимагають висвітлення окремою книгою. В 2000 році університет здобув статус національного. Нині це багато-тисячний колектив викладачів, науковців та студентів. Факультети інженерно-технічний, післядипломної освіти, фізичної культури і спорту, факультет міжнародних відносин, відкриті з ініціативи та підтримки ректора університету. Коли він зайняв цю посаду, в університеті працювали 45 докторів наук, сьогодні їх біля 100. Цікаво, що сотий рубіж заповнили і подолали на початку 2003 року доценти Студеняк І.П. та Міца В.І. – вихованці кафедри фізики напівпровідників, а перший з них – безпосередній учень Володимира Юлійовича. В УжНУ кількість докторів наук на 100 студентів складає 1,7 (найбільшим є цей показник на фізичному факультеті – 4), тоді як по Україні складає біля одиниці.

Високий авторитет Сливки В.Ю. підтверджується і тим, що за часи незалежності України він чотири рази поспіль обирався депутатом Закарпатської обласної ради. Відрадно констатувати, що плідна навчально-методична, науково-

дослідна та адміністративна діяльність завідувача кафедри фізики напівпровідників і ректора Ужгородського національного університету Володимира Юлійовича Сливки заслужено відмічені “Почесною відзнакою Президента України (1995 р.), орденом “За заслуги” II ступеня (1998 р.). При таких визнаннях можна було очікувати і звання Героя України. Однак не так судилося! 24 травня 2004 року Володимир Юлійович Сливка пішов з життя раптово і трагічно. Не вірилося довго в цю жахливу правду. Пішов назавжди в розпалі реалізації притаманного йому кредо – працювати і перемагати. Зупинилося життя, заповнене самовіддачею в одвічних пошуках істини.

Ще задовго до цього я, не випадково, завів розмову, що в мене термін перебування на посаді декана закінчується, а віковий ценз за новим Законом про освіту ставить актуальним питання підбору кандидатур на цю посаду. Володимир Юлійович спокійно відповів: “Не спіши. Я теж не намірений іти на четвертий термін, є можливість перейти на посаду почесного ректора із збереженням заробітної плати. Навіть завідування кафедрою передам Височанському Ю.М.”. З вересня 2003 року вступило в дію положення про вибори декана. 16 грудня 2003 р. ректор Сливка В.Ю. зателефонував у деканат і я почув у слухавці звичний голос: “Людвик! Завтра Вчена рада на факультеті, треба визначитися з датою проведення виборів декана”. “Ми готові в будь-який день січня”, - відповів я. У відповідь в присутності заступників декана доц. Миголинця І.М. та Росоли І.Й. було мною почуто неочікуване: “Є пропозиція провести вибори декана фізичного факультету в кінці листопада 2004 року!” “Але це ще майже рік мені працювати деканом?” “Так, справа в тому, що у професора Шимона 22 листопада знаменна дата – 70 річчя від дня народження!” Я не міг відмовити ректору на таку високу оцінку моєї 15 річної діяльності на посаді декана. Тим більше, що і навколишні зітхнули з задоволенням.

17 грудня 2003 року Вчена рада фізичного факультету прийняла рішення –

провести вибори декана 25 листопада 2004 року. Згідно наказу ректора мені було продовжено термін обіймати посаду декана – до проведення виборів. На жаль, нове керівництво університету проігнорувало як рішенням Вченої ради факультету, так і відповідним наказом ректора, не оголосивши у заздалегідь встановлені строки виборів декана фізичного факультету. 23 листопада – на другий день після відзначення мого 70 річчя, виконавши заповіт Великого ректора В. Сливки, я дотерміново залишив роботу в деканаті.

Ще за життя В.Ю.Сливки про нього було написано багато нарисів, проведено ще більше інтерв'ю. Але він заслужив і на те, щоб нині живі розкрили дедалі повніше обрії тієї глибокої борозни, яку залишив після себе. Історія вимагатиме цього. Перед труною, прощаючись з ним назавжди, я завершив свій виступ словами: “Ми прощаємося з Людиною з великої букви, який був наділений багатим спектром позитивних рис: ерудований з широким кругозором, на перший погляд спокійний, а насправді – врівноважений; цілеспрямований і раціональний у прийнятті рішень, діловий і вольовий, добрий але і в достатній мірі строгий, без проявів пихатості доступний у спілкуванні”. Таким збережеться він назавжди в наших серцях.

Література

1. Л.Л.Шимон //Досягнення фізичного факультету (1950-2000 роки) .-Ужгород, ПП “Наумченко”. 2000. – 48с.
2. Л.Л.Шимон. Життя заповнене самовіддачею. // Вісник Ужгородського університету. Серія Фізика. 2003, випуск 13, с.124-128.
3. Л.Л.Шимон. //Тут готують бакалаврів в трьох напрямках, спеціалістів та магістрів – з трьох спеціальностей на десяти спеціалізаціях (Посібник з реалізації професійної орієнтації учнівської молоді). Ужгород,: ПП “Повч”. 2001. – 25 с.